

رواق کتاب

مرور یکی از آثار قرآنی مرحوم آیت‌الله دکتر محمدهادی عبدخدایی (ره) که به همت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی منتشر شده است

نگاهی به «حکمت قرآنی» در ماه نزول قرآن

محمدحسین مروج کاشانی | ماه مبارک رمضان، ماه نزول قرآن است و مهم‌ترین ویژگی و جایگاه این ماه شریف در آن است که در این ماه، قرآن کریم از سوی خداوند متعال بر پیامبر اکرم(ص) نازل شد. ازجمله موضوعاتی که در این کتاب آسمانی به آن توجه شده، حکمت و مباحث مربوط به آن است. به‌عنوان مثال در آیه حکمت که دویست‌وشصت و نهمین آیه از سوره مبارکه بقره است به ارزشمندی حکمت پرداخته شده و حکمت را خیر فراوانی می‌داند که خداوند به کسانی می‌دهد که خود بخواهد.

بهبانه پرداختن به این موضوع، انتشار کتاب «حکمت قرآنی» یکی از آثار قرآنی مرحوم آیت‌الله دکتر محمدهادی عبدخدایی (ره) است که چندی پیش از سوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی به‌عنوان ناشر این اثر، منتشر شده است. به‌همین مناسبت و در طرح «رمضان با کتاب» در ادامه، بخش‌هایی از این کتاب را به اختصار مرور می‌کنیم.

بیان معارف والای قرآنی با زبانی علمی و منطقی

براساس آنچه از سوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی به‌عنوان ناشر این اثر در قسمت آغازین آن بیان شده، حکمت اسلامی عبارت است از همان معارف اسلامی که سرچشمه‌اش وحی الهی و خاستگاهش هم قرآن کریم است. این حکمت بارها در این کتاب الهی از جمله در سوره لقمان و اسرا تعریف شده است و هیچ‌گونه زیربنایی غیر از وحی و تنزیل ندارد. در ادامه این مطلب آمده است: «ب‌طور کلی اسلام یک مکتب مستقل است. حکمت و فلسفه مستقل دارد، همچنان‌که حقوق مستقل دارد. سیاست او نه شرقی و نه غربی است، حکمت و فلسفه‌اش هم استقلال دارد و صرفاً قرآنی است و عالی‌ترین معارف عرفانی، عقلانی و علمی را ارائه می‌کند. طبق عقیده ناشر این کتاب، مؤلف این اثر کوشیده معارف والای قرآنی را با زبانی علمی و منطقی به‌خوندگان دین‌پژوه ارائه دهد.

نیازمند تلاش مستند و فقیهانه در مورد حکمت قرآنی هستیم

مرحوم آیت‌الله دکتر محمدهادی عبدخدایی (ره) نویسنده این کتاب در بخش پیشگفتار این اثر، این‌گونه نگاه‌اشته است:

«... قرآن کریم کتابی است کامل که به‌صورت مجموعه‌ای از حکمت نظری و عملی بوده و پاسخگو به تمامی نیازهای بشری است. قرآن رهنمودها را به‌صورت کلی بیان می‌کند (همچون قانون اساسی) و تبیین بیشتر آن و همچنین بیان جزئیات آن نیاز به هدایت پیامبر اکرم(ص) و جانشینان معصوم(ع) ایشان دارد...».

وی اضافه می‌کند: «... آیات مقدس قرآنی در بیان معارف به‌صورت ارشادی است و همراه با استدلال و برهان‌های عقلی بوده و راه اندیشیدن راه‌به‌انسان‌ها می‌آموزد، نه اینکه تنها جنبه تعبدی داشته باشد. همچنین هرچه به اسلام نسبت داده می‌شود، باید برگرفته از قرآن کریم و پیامبر اکرم(ص) و ائمه معصومین(ع) باشد...».

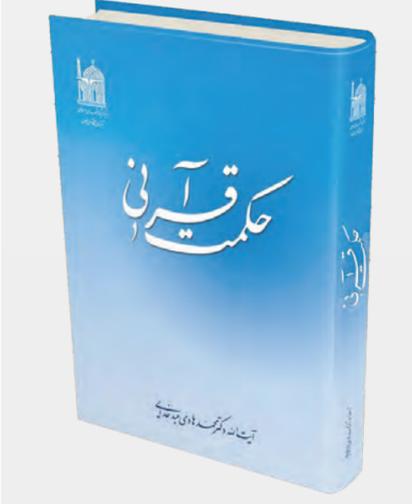
نویسنده این کتاب معتقد است: «... لازم است مشابه همان تلاشی که راجع به فقه در اسلام به‌صورت مستند و فقیهانه انجام گرفته، در مورد حکمت و معارف قرآنی هم انجام گیرد تا دستور کاری برای حکومت اسلامی بوده و سرچشمه‌ای برای تمدن دینی که جمهوری اسلامی ایران، آغازگر آن است، باشد...».

خواننده در این کتاب با چه چیزهایی آشنا می‌شود؟

این کتاب از بخش‌های متعددی تشکیل شده که در هر بخش به موضوعات خاص و جالبی در ارتباط با موضوع اصلی یعنی حکمت قرآنی و مباحث زیرمجموعه آن اشاره می‌کند. در این اثر، حکمت اسلامی به‌عنوان مجموعه‌ای از معارف برآمده از وحی الهی معرفی می‌شود؛ معارفی که خاستگاه آن قرآن کریم است. نویسنده با تأکید بر سبک ویژه قرآن در بیان حقایق، نشان می‌دهد چگونه کلام وحی با نگاهی به طبیعت، از دنیای علم پشتیبانی کرده و با استدلال‌های منطقی، عقل‌ها را قانع و با تبیین امور فطری، دل‌ها را مجذوب می‌کند. بدین‌سان، قرآن راه‌های متنوع معرفت را به روی جامعه بشری می‌گشاید.

در بخش‌های گوناگون این کتاب موضوعات و مباحث متعددی برای آشنایی خوانندگان با نظم و توالی دقیق و به‌منظور درک و برداشت بهتر آنان آورده شده است که برخی از آن‌ها به اختصار عبارت‌اند از «... حکمت چیست؟»، «حکمت در قرآن کریم»، «گونه‌های حکمت»، «شناخت و راه‌های رسیدن به حقیقت»، «سه راه برای وصول به حقیقت»، «حکمت الهی و استواری آفرینش»، «راه‌ها و دلایل خداشناسی بر مبنای سه مسیر فطرت، عقل و علم»، «دعوت حکیمانه»، «تناسب و حساب در آفرینش»، «حکمت در همراهی با کتاب»، «گستره حکمت و فلسفه اسلامی»، «قرآن و فطرت»، «زنگار دل»، «دانش، تجربه و هدایت تکوینی و غریزی» و...».

گفتنی است، چاپ نخست این کتاب در ۳۷۴ صفحه، قطع وزیری و در شمارگان ۳۰۰ نسخه، توسط بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در سال جاری منتشر و راهی بازار کتاب شد.

عبدالله محمدحسین مروج کاشانی

خیرخواهی دیگر است. فرضیه امر به معروف و نهی از منکر شأنیت اینچنین دارد.

وی با اشاره به اینکه پیامبر اکرم(ص) کل دین را خیرخواهی می‌یاداند، یادآور می‌شود: «امیرمؤمنان(ع) در این مورد فرمود: «لَاخَيْرَ فِي قَوْمٍ لَيْسُوا بِإِنصَابِحِينَ وَلَا يَحْتَوُونَ النَّاصِحِينَ» یعنی در قومی که خیرخواه نباشند و خیرخواهان را دوست نداشته باشند؛ خیری نیست» (عیون‌الحکم، ص ۵۳۸). این نگاه، تعهد اجتماعی را تا جایی پلای می‌برد که رسول خدا(ص) می‌فرماید: «مَنْ أَسْتَبَخَ لِأَيِّتِمٍّ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ» (الکافی، ج ۲، ص ۱۶۳) کسی که صبح کند و به امور مسلمانان اهتمام نوزد، مسلمان نیست. «همت» به معنای غم و اندوهی است که انسان را ذوب می‌کند و نیز به معنای قصد و همتی که در نفس و روح کسی به وجود می‌آید.

سیره انبیا و اولیای الهی در خیرخواهی جهانی

این استاد حوزه و دانشگاه خیرخواهی را سیره بندگان صالح خداوند دانسته و اظهار می‌کند: اهل بیت(ع) هیچ‌گاه از خیرخواهی مردم غافل نمی‌شدند. پیامبر اکرم(ص) از روی خیرخواهی برای مردم و هدایت آن‌ها، خود را به زحمات طاقت‌فرسای انداختند؛ به‌گونه‌ای که خدای سبحان خطاب به ایشان فرمود: «لَعَلَّكَ بِأَخٍ نَفْسِكَ أَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» (شعرا/ ۳) «گویی می‌خواهی جان خود را از شدت اندوه از دست دهی به خاطر اینکه آن‌ها ایمان نمی‌آورند!».

دکتر جبرائیلی در پایان به روایتی از امام حسن(ع) اشاره کرده و می‌گوید: در شب جمعه‌ای مادرم فاطمه(س) را دیدم که در محراب عبادت خود ایستاده و مشغول عبادت خداوند و

پیوسته در رکوع و سجود قیام و دعا بود تا صبح شد. شنیدم همواره برای همه مؤمنان دعا می‌کرد و آنان را نام می‌برد و دعا برایشان بسیار می‌کرد، ولی برای خود دعایی نمی‌کرد، پس گفتم: ای مادر! چرا برای خود دعا نکردی، چنان‌که برای دیگران کردی؟ فرمود: «بِأَيِّ الْجَارِئِ الْمَلَأَارِ؛ ای فرزند! اول همسایه، سپس خانه خود...» به این ترتیب، می‌توان دعاکننده برای دیگران را از جمله پیروان واقعی انبیا و اولیای الهی دانست که با خلوص نیت و در خلوت‌های تنهایی برای گشایش امور دیگران و رفع حاجات آن‌ها دست خود را به سوی خالق قادر باز می‌کند.

چگونه خیرخواهی برای دیگران، روزی ما را زیاد می‌کند؟

رمضان؛ ماه همدردی جهانی

نیت خالص، سرچشمه خیرخواهی

دکتر جبرائیلی تبریزی در تبیین ریشه این خیرخواهی جهان‌شمول، به اهمیت نیت خالص و قلب سلیم نیز اشاره و خاطر نشان می‌کند: زیباترین و برجسته‌ترین خصوصیتی که در مورد انسان‌های اهلیت یافته به‌وادی ماه مبارک رمضان می‌توان نام برد، نیت خالص و در پی آن قلب سلیم است (مصباح الشریعة، ص ۵۳). براساس این روایات، نیت مؤمن از عمل بهتر است (الکافی، ج ۲، ص ۸۴). فرد مؤمن با نیت خالص، رشحاتی از رحمانیت خداوند را در خویش متجلی کرده و برای همه می‌خواهد آنچه برای خود می‌خواهد. در این زمینه امام صادق(ع) در تفسیر آیه «قُلْ كُلٌّ رَجَعَلَ إِلَىٰ شَاكِلَتِهِ» (بگو هر کسی مطابق روش و خلق و خوی خود عمل می‌کند) اسراء (۸۴/ می‌فرماید: «معنای این آیه این است که هر کسی بر طبق نیت خود عمل می‌کند» (الکافی، ج ۲، ص ۸۵).

این کارشناس دینی در ادامه در پاسخ به این پرسش که چگونه نیت خالص می‌تواند به عمل اجتماعی منجر شود، بیان می‌کند: خیرخواهی در فکر، نیت و دعا، خود انگیزه و بیستر عمل را فراهم کرده و در راه به سمت عینیت‌بخشی و عمل کردن سوق می‌دهد، چرا که مبنای هر عملی نیت و انگیزه‌ای است که عامل دارد (مصباح الشریعة، ص ۵۳) همانند سند آب که منبع آب‌رسانی به همه جاست، اگر این منبع آب آلوده باشد، آب ناپاک و بیماری‌زا در دسترس مردم قرار می‌گیرد و اگر زلال و صاف باشد، آب پاک و حیات‌بخش نصیب انسان‌ها می‌شود. بنابراین، انسان سعادت‌مند کسی است که منبع و مخزن ساختاری وجودش را خالص و پاک نگه‌دارد تا از آن، نیت و اراده پاک بجوشد و سرچشمه ارزش‌ها شود.

خیرخواهی، کلید مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی

این پژوهشگر تمدن اسلامی، خیرخواهی را در ردیف اصول اخلاق اجتماعی اسلام قرار می‌دهد و می‌گوید: در جامعه‌ای که خیرخواهی حاکم باشد، منکرات و نامالیمات جایگاهی ندارند. مگر می‌شود فرد و جامعه‌ای که اهل خیر است؛ اختلاس، زدی، گرانی، احتکار و... را تجربه کند؟ چرا که اولاً احاد جامعه خیر می‌خواهند، پس شر نمی‌خواهند که باشد، ثانیاً خیرخواهان با شر و منکر مقابله می‌کنند که خود،

جهان‌شمول پیدا کند و روحش چنان وسیع و بزرگ شود که جهانی بیندیشد و تنها در محدوده خود و بستگان، قوم، قبیله و ملت خویش محصور نماند.

آثار خیرخواهی؛ از افزایش روزی تا همنشینی با اهل بیت(ع)

دکتر جبرائیلی تبریزی به آثار دنیوی و اخروی متعدد خیرخواهی و دعا برای دیگران اشاره کرده و یادآور می‌شود: برخلاف تمام مکاتب غیر الهی، در مکتب اسلام حتی نیت انسان دارای آثار بوده و ثواب و عقاب بر آن‌ها مرتب می‌شود (بقره/ ۲۸۴). امام صادق(ع) فرمودند: «دَعَاءُ الْمُؤْمِنِ لِلْمُؤْمِنِ يَدْخُلُ عَنْهُ الثَّلَاةُ وَيُدْرُ عَلَيْهِ الرَّزْقُ؛ دعای مؤمن در حق مؤمن، بلا را از او دور می‌کند و روزی‌اش را زیاد می‌گرداند» (الإختصاص، شیخ مفید، ص ۲۸). همچنین در روایتی دیگر آمده است: «عَلَيْكَ بِالذَّعَاءِ لِإِخْوَانِكَ يَظْهَرُ الْعَيْبُ فَإِنَّهُ يَهْمِلُ الرَّزْقَ يَقُولُهَا ثَلَاثًا؛ هر که تو یاد دعا کردن برای برادرت در غیاب آن‌ها؛ زیرا این کار روزی را فرومی‌برد. حضرت ابن‌جمله را سه بار فرمودند (بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۶۰). افزون بر آن، خیرخواهی برای بندگان خدا، نردبانی از جنس نور است که تا قله‌های عرفان امتداد دارد. از پیامبر اکرم(ص) در جلد ۲ الکافی نقل شده: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنزِلَةً عَبْدُ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَشْهَاهُمْ فِي أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَةِ لِخَلْقِهِ؛ بالاترین منزلت در قیامت را کسی دارد که در دنیا بیشتر از همه براساس خیرخواهی برای مخلوقات او عمل کرده باشد».

دکتر جبرائیلی تبریزی با تأکید بر اینکه دعا برای دیگران از ده‌های مستجاب است، تصریح می‌کند: در روایتی آمده است امام صادق(ع) فرمودند: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ لِأَخِيهِ يَظْهَرُ الْعَيْبُ نُودِيَ مِنَ الْعَرْشِ وَ لَكَ مِائَةٌ أَلْفٍ ضِغْفٍ مِثْلِهِ؛ اگر شخصی پشت سر برادر مؤمنش برای او دعا کند، از عرش ندای آید برای تو ۱۰۰ هزار برابر مثل او است» (من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۱۲). خیرخواهی برای بندگان خدا در هر شکل و قالبی مانند دعا کردن، از بزرگ‌ترین ارزش‌های انسانی و اسلامی است که ثواب‌های عجاب‌انگیز دنیوی و اخروی داشته و غیر از آثار روان‌شناختی و اجتماعی، خود دعاکننده هم از آثار آن بهره‌مند می‌شود.

مریم احمدی شیروان | این روزها که در آغاز ماه مبارک رمضان قرار داریم، حس گرسنگی و تشنگی ملموس‌ترین تجربه مشترک ماست. اغلب ما روزه‌داری را یک تمرین فردی برای صبر و نزدیکی به خدا می‌دانیم، اما در مکتب تربیتی اسلام، این حس فراتر از یک ریاضت شخصی است. اینجاست که گرسنگی به یک ابزار قدرتمند تبدیل می‌شود؛ ابزاری که قلب ما را از دغدغه‌های شخصی فراتر می‌برد و نگاه ما را به وسعت جهان می‌گستراند. در واقع، فلسفه اصلی روزه، تنها درک حال گرسنگان نیست، بلکه تبدیل شدن به یک خیرخواه جهان‌شمول است. اما این خیرخواهی چگونه در زندگی روزمره ما جاری می‌شود و چه تأثیری بر افزایش روزی و مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی دارد؟

در گفت‌وگوی پیش‌رو، حجت‌الاسلام دکتر مهدی جبرائیلی تبریزی، عضو هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگر تمدن اسلامی به تحلیل این ابعاد اجتماعی می‌پردازد.

فاصله گرفتن از گوشه‌نشینان افراطی

دکتر جبرائیلی تبریزی در آغاز با تأکید بر جایگاه والای خیرخواهی در فرهنگ اسلامی، این صفت را در مقابل حسادت قرار می‌دهد و بیان می‌کند: خیرخواهی به معنای خواستن نیکی برای دیگران و آرزوی بقای نعمت‌های الهی برای مردم است. این صفت، از برترین فضائل انسانی به‌شمار می‌رود و در مکتب اسلام، منزلتی بسیار والا دارد. ماه مبارک رمضان به‌عنوان مکتبی برای تربیت انسان، این صفت را در لایه‌های مختلف روحی انسان تقویت می‌کند. همچنان که پیامبر اکرم(ص) در روایتی فرمودند: «و شَهْرُ الْمَوَاسَاةِ (مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۲۲) (ماه مبارک رمضان) ماه همدردی است» یکی از اهداف اصلی روزه، ایجاد درد و دغدغه نسبت به هم‌وعان است. چنان‌که در روایات، درک حال فقیران و گرسنگان به‌عنوان یکی از فلسفه‌های وجوب روزه بیان شده است (من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۷۳).

وی تصریح می‌کند: هرچند عبادت فردی از رشد و لازم است، اما اسلام انسان را مسئول می‌داند و تعهد اجتماعی را از ابعاد اصلی این مسئولیت معرفی می‌کند. به‌عبارت دیگر، شریعت اسلام رهبانیت و عزلت را نفی می‌کند و حضور در جمع را نه تنها منافعی با عرفان و سیر و سلوک نمی‌داند، بلکه از لوازم کمال انسان معرفی می‌کند. امام خمینی(ره) در این خصوص آنچنان که در صحیفه امام(ره) نقل شده است به فرزندش توصیه می‌کند «پسر من!... آنچه گفتم بدان معنی نیست که خود را از خدمت به جامعه کنار کنی و گوشه‌گیر و کل‌بر خلق‌الله باشی که این از صفات جاهلان مستسک است؛ یادرویشان دکان‌دار... پسر من! از زیر بار مسئولیت انسانی که خدمت به حق در صورت خدمت به خلق است، شانه خالی مکن که تاخت‌وتاز شیطان در این میدان، کمتر از میدان تاخت و تاز در بین مسئولین و دست‌اندرکاران نیست».

دعای رمضان، بازتابی از خیرخواهی جهان‌شمول

دکتر جبرائیلی تبریزی یکی از بارزترین وجوه خیرخواهی برای دیگران را «دعا کردن برای بندگان خداوند» معرفی کرده و توضیح می‌دهد: در مفاتیح‌الجان و اعمال ماه مبارک رمضان، دعایی سفارش شده که پس از هر نماز خوانده می‌شود و دارای آثار دنیوی و اخروی فراوانی است. این دعا، نمونه‌ای برجسته از خیرخواهی جهان‌شمول است. در فرازهای این دعا آمده است: «اللَّهُمَّ ادْخُلْ عَلَيَّ أَهْلَ الْقُبُورِ السُّورِ اللَّهُمَّ اغْنِ كَلَّ فَقِيرِ اللَّهُمَّ...» یعنی خدایا دل اهل قبور را شاد کن، خدایا هر تهیدستی را بی‌نیاز کن...»

وی در پاسخ به این پرسش که چرا این دعا با چنین وسعت و اطلاقی مطرح شده است، تصریح می‌کند: در این دعا، هیچ‌دید و شرطی وجود ندارد. نه قید اعتقادی، نه ملیتی، نه جنسیتی و نه قشر خاصی از انسان‌ها، مؤمن روزه‌دار باید برای همه بندگان خداوند دعا کرده و خیرخواهشان باشد. نکته مهم این است این دعاها به‌طور مطلق به استجابت نمی‌رسند، یعنی تمام بیماران شفا نمی‌یابند یا همه فقیران ثروتمند نمی‌شوند. راز نهفته در این آداب، رشد انسان به گستره همه عالم است؛ هدف آن است انسان در ماه مبارک رمضان رشد یافته و نگاه

محراب

ریحانه عامل نیک | در هشتمین روز از ماه مبارک رمضان در دعای روزانه، بندگان از خداوند متعال چهار رزق اخلاقی و اجتماعی درخواست می‌کنند که هر یک ستون مهمی در ساختن انسان مؤمن و جامعه‌ای سالم است. نظر بر بررسی و شرح دعای امروز با حجت‌الاسلام و المسلمین محمدباقر مشکاتی، سندپژوه و کارشناس متون دینی گفت‌وگو کرده‌ایم که مشروح آن در ادامه ذکر شده است.

مهرورزی بر یتیمان؛ مسئولیتی اجتماعی

«اللهم ارزقنی فیه رحمة الأیتام»؛ اسلام در قرآن و سنت، جایگاه ویژه‌ای برای یتیمان قائل است. خداوند در سوره انسان، آیه ۸ می‌فرماید: «وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أَسِيرًا؛ و غذا را با آنکه خود به آن علاقه دارند، به مسکین و یتیم و اسیری می‌دهند». این آیه، ریشه قرآنی دو فراز دعا یعنی رحمت بر یتیمان و اطعام را نشان می‌دهد و الگوی عملی ایثار و نوع دوستی یعنی اهل بیت(ع)، را در جامعه ایمانی ترسیم می‌کند.

البته رحمت و مهربانی بر یتیمان، تنها احساس ترحم نیست؛ بلکه مسئولیتی عملی است. امام علی(ع) خود در دوران خلافت، شب‌ها نان و خرما

شرح و تبیین دعای روز هشتم ماه مبارک رمضان

نسخه کامل برای زندگی اجتماعی یک مسلمان

بر دوش می‌گرفت و به خانه‌های یتیمان می‌برد. در این دعا، از خدا می‌خواهیم دل ما را نرم و دست ما را توانمند کند تا یتیمان که فقدان پدر و پشتیبان را تجربه کرده‌اند، در سایه محبت ما احساس امنیت کنند.

اطعام، عبادتی هم‌تراز روزه‌داری

«و إطعام الطعام»؛ اطعام، یکی از اعمال برجسته ماه رمضان است؛ چرا که در روایات آمده: «مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْءٌ» (کافی)؛ «هر کس روزه‌داری را افطار دهد، پاداشی همانند پاداش او خواهد داشت، بی‌آنکه از پاداش روزه‌دار چیزی کاسته شود».

این حدیث نشان می‌دهد اطعام در ماه رمضان تنها یک عمل اجتماعی نیست، بلکه عبادتی هم‌تراز با روزه‌داری بوده و با روح دعای روز هشتم کاملاً همسو است. البته اطعام تنها به سیر کردن گرسنگان محدود نیست؛ بلکه نماد سخاوت و مهربان‌نوازی است. این عمل، پیوند دل‌ها را تقویت می‌کند و آثار اجتماعی بزرگی دارد.

در روزهای رمضان، اطعام می‌تواند به شکل سفره‌های افطار، بسته‌های معیشتی و حتی دعوت همسایه یا دوست باشد. در واقع، اطعام راهی است برای تقویت همبستگی و کشتن بذر محبت در جامعه اسلامی.

حامل پیام امنیت و دوستی با شییم

«وإفشاء السلام» سلام، نام و ذکر خداست. «السلام» یکی از اسمای الهی است. در حدیث آمده: «أفشوا السلام تحبوا» (بحار الانوار)؛ «سلام را در میان خود گسترش دهید تا یکدیگر را دوست بدارید». این روایت، پیوند مستقیم میان افشای سلام و ایجاد محبت و انس اجتماعی را بیان می‌کند؛ همان هدف اخلاقی که در این فراز دعا از خداوند درخواست می‌شود. افشای سلام یعنی بلند سلام دادن و «اقامه سلام» و ایجاد فضای صمیمیت، صلح و آشتی در محیط و جامعه. سلام کردن، علاوه بر ادب اسلامی، شکستن یخ روابط و جلوگیری از انزوای افراد است. این دعا به ما یادآوری می‌کند زبان و رفتار ما باید حامل پیام امنیت و دوستی باشد، نه دشمنی و بی‌اعتمادی.

همنشینی با کریمان

«و صحبة الکرام»؛ انسان از دوستان و همراهان خود تأثیر می‌گیرد. همراهی با کریمان، افراد اهل سخاوت، علم، اخلاق و ایمان، سبب رشد معنوی و اصلاح رفتار می‌شود. امام صادق(ع) فرمود: «انظر إلی من تصاحب، فإنما یصحبک رجل شبیهک»؛ «بنگر با چه کسی همنشینی می‌کنی، چرا که انسان با کسی همنشین می‌شود که به او شبیه است». این حدیث، پشتوانه روایی فراز «صحابة الکرام» است و نشان

عبادت است و هم اهل مسئولیت اجتماعی.